

Пуковник МИЛУТИН ЂУРИЧИЋ

ОРГАНИЗАЦИЈА ВЕЗА У НАПАДУ СТРЕЉАЧКЕ ДИВИЗИЈЕ НА ПЛАНИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ

Неке особености напада стрељачке дивизије на планинском земљишту и њихов утицај на организацију везе

Велике висинске разлике, испресецаност земљишта, мали број комуникација, слаба или никаква пролазност ван комуникација, пошумљеност или потпуна откривеност земљишта и друге особине планинског земљишта знатно утичу на начин дејства и примену појединих родова војске, па према томе и на припрему, организацију и извођење самог напада. Разумљиво је да се због тога напад на планинском земљишту знатно разликује од напада у нормалним условима и да се особености напада у планинама морају посебно одражавати и на организацију командовања и веза. Наиме, планинско земљиште, својим напред наведеним и другим особинама, испољава негативан утицај на рад скоро свих средстава везе, тако да се и начин њихове примене, у већој или мањој мери, разликује од примене на маневарском земљишту. Због тога се у нападу у планини мора предузимати читав низ специјалних мера било за отклањање негативних, било за искоришћавање позитивних утицаја планинског земљишта на примену појединих средстава и организацију веза уопште.

Систем организације веза у знатној мери зависи и од начина организације командовања, који се у нападу у планини разликује од онога у нападу на маневарском земљишту.

Да би се обезбедила довољна дубина продора и задовољавајући темпо напредовања у планинама, савремене јединице треба да располажу јаком борбеном техником. Али како планинско земљиште знатно ограничава примену технике на појединим правцима, јединице су принуђене да претежан део својих снага и средстава групишу дуж бољих комуникација (где се обично одређује правац главног удара).

Због тешке пролазности и ограниченог броја комуникација наступање на планинском земљишту развија се знатно спорије него у нормалним условима, али то у извесној мери повољно утиче на обезбеђење веза у току напада (нарочито у погледу изградње жичних веза).

Карактер земљишта на правцу главног удара има највећи значај и утицај на организацију веза. Ако правац главног удара води широком долином, онда су услови за организацију веза слични као и у нападу на маневарском земљишту. Међутим, ако се главни удар наноси преко изразито

планинског земљишта, онда се организација везе мора спроводити са знатно већом умешношћу, напорима и економијом средстава везе, којих треба знатно више на планинском него на маневарском земљишту.

Организација командовања и везе зависи и од места и задатка стрељачке дивизије. Тако на пример, стрељачка дивизија која се налази на отсеку пробоја треба да има још у току припреме напада потпуно развијен систем веза, а дивизија која врши обухват или обилазак развија потпунији систем тек са развојем за напад и утолико потпуније уколико је непријатељски отпор организованији.

Стрељачка дивизија изводи напад на знатно ширем фронту на планинском него на маневарском земљишту. Ширина фронта напада дивизије у планини може достићи 20, па и више километара, према 2 — 5 км на маневарском земљишту. Природно је да су због тога услови за командовање и организацију везе у планини знатно тежи и сложенији. Командовање и веза су нарочито тешки када су правци напада појединих јединица стрељачке дивизије раздвојени широким међупросторима и непроходним земљиштем. Тешкоће су понекад тако велике да се напад на помоћним правцима може развијати и без непосредног утицаја команданта дивизије на ток борбе. Због тога се од штаба и органа службе везе траже далеко већа напрезања и умешност у циљу обезбеђења сигурне и трајне везе са потчињеним јединицама и у циљу еластичног командовања помоћу средстава везе.

Борбени поредак стрељачке дивизије у планини разликује се од борбеног поретка на маневарском земљишту. У нападу на планинском земљишту стрељачка дивизија чешће се развија у једном ешелону, са довољно јаком резервом, док се на правцу главног удара понекад може развити и у два ешелона. За извођење напада користе се сви путеви и погодни правци, тако да и поједине стазе имају велики значај. Међутим, на правцу главног удара може се — и поред најбоље воље — развити само онолико снага и борбених средстава колико их тај правац може да прими, с тим да је борбена техника већим делом принуђена да се сасређује дуж комуникација. Остале снаге пешадије, ојачане артиљеријом мањих калибара, која је способна за брдски транспорт, као и осталим неопходним средствима, одређују се за напад на помоћним правцима, најчешће са маневарским задатком — у циљу обухвата или обиласка. Ако земљиште дозвољава, тенкови могу и у планини да подржавају напад пешадије, иначе се држе у резерви за касније искоришћавање успеха на појединим правцима. Авијација може подржавати напад или се чак и придати дивизији, нарочито ако се дивизија налази на правцу главног удара. И ваздухопловни десанти имају велики значај приликом напада на планинском земљишту. Они се нарочито примењују на правцу пробоја.

Као што се види поједини родови војске у борбеном поретку стрељачке дивизије у нападу имају специјалне улоге, тако да и служба везе има задатак да на одговарајући начин повеже све те елементе и обезбеди сигурно и непрекидно командовање. Међутим, решење тога задатка није једноставно ни под нормалним околностима, тако да организација и одржавање везе у нападу у планини захтева још смишљеније планирање и

већу умешност и напрезање не само од старешина, него и од борачког састава јединица за везу.

Обзиром на начин организације савремене одбране на планинском земљишту и на постројавање борбеног поретка браниоца, стрељачка дивизија добија ближе и следеће задатке на већој дубини него на маневарском земљишту. То отежава командовање због тога што је на већој дубини знатно теже обезбедити сигурну везу у току напада. То, с друге стране захтева већи број средстава везе и изазива неопходну потребу за ојачавањем формациских средстава везе стрељачке дивизије.

Маневровање средствима везе омогућава решавање многих задатака у нормалним условима. Међутим, на планинском земљишту са ограниченим бројем комуникација, нарочито дуж фронта, маневровање средствима везе је веома ограничено и отежано. Због тога се при одређивању система командовања и система везе, још у почетку мора спровести таква организација која ће задовољавати најбитније потребе и под неповољним околностима и без већег маневровања снагама и средствима везе. То још једном потврђује потребу ојачавања јединица за везу при нападу у планини.

При извођењу напада стрељачке дивизије на широком фронту, када су поједине јединице раздвојене тешким или непролазним земљиштем, или су принуђене да дејствују без међусобне ватрене везе, ситуација се мења много изразитије него на маневарском земљишту. То неминовно захтева да се обезбеди еластично командовање и да се посвети нарочита брига организацији садејства и везе. Али због велике ширине фронта напада одржавање везе по фронту између суседних јединица знатно је теже на планинском него на маневарском земљишту где су јединице у тесном додиру. Због тога се ради успостављања тактичке везе између јединица које дејствују на одвојеним правцима упућују поједини делови и патроле за везу који служе било за непосредно одржавање везе, било као међустаннице за преношење обавештења, извештаја и наређења, ако се непосредна веза не може остварити.

У нападу на планинском земљишту појављује се потреба за повећавањем дејства јединица које врше обухват са јединицама које дејствују фронтално. Поред тога што се таквим јединицама дају задаци обележени по линијама и времену, команда стрељачке дивизије мора да обезбеди сигурну везу и другим средствима да би могла пратити покрет тих јединица и давати им допунске задатке у случају промене ситуације и потребе за непосредном интервенцијом команданта дивизије.

Правилан распоред командних места и осматрачница у нападу у планини има изванредно велики значај, јер се правилним решењем тога питања постиже лакша организација и уштеда средстава везе. Због тога лично командантско осматрање има још већи значај него на маневарском земљишту. Као и у нападу у нормалним приликама командант стрељачке дивизије редовно управља са своје командне осматрачнице која се поставља на 1 до 2 км од сопствених предњих делова, зависно од услова за осматрање и од околности под којима се полази у напад (са полазног положаја или из непосредног додира). И помоћне осматрачнице у планинама имају већи значај због тешкоћа осматрања са једне осматрачнице. Оне се постав-

љају на висовима, гребенима, на боковима, по фронту и по дубини и везују сигурним средствима везе са КО команданта дивизије.

Да би се обезбедили повољни услови за осматрање и командовање у току извођења напада и на пошумљеном планинском земљишту, треба пребацивати организовану мрежу осматрачница за најистакнутијим деловима борбеног поретка, по мери наступања јединица. Ако нема других могућности осматрачнице се постављају и на дрвећу.

Удаљење командне осматрачнице од КМ начелно је мање на планинском него на маневарском земљишту, због тога што се у планинским условима може лакше да нађе погодан рејон за размештај елемената КМ и у непосредној близини КО и због тога што је на планинском земљишту теже обезбедити сигурну везу команданта и штаба ако се КО више удаљи од КМ.

Као и у нападу на маневарском земљишту командно место треба распоређивати на правцу главног удара и ближе предњим деловима, али на таквом отстојању да борбена дејства не ометају организовани систем командовања. Иако на планинском земљишту има повољних услова за размештај елемената командног места на задњим нагибима (у засецима, стрмим падинама, пећинама), ипак поједине његове елементе треба распоређивати разређеније него у равници, а ако је земљиште пошумљено, онда командно место треба распоређивати у току напада прикупљеније у близини путева и стаза да би их курири могли лакше наћи.

Командна места у планини треба увек обезбедити сигурном заштитом. Јединице које су одређене поседају тачке које омогућавају тучење прилаза у рејону распореда командног места.

Командант дивизије прелази на ново командно место када јединице заузму гребене и падине које онемогућавају даља осматрање са ранијег КМ. У пошумљеним планинама командно место премшта се дуж друма којим се развија напад главних снага или по јасно израженом гребену од једне до друге коте. Због честог премештања командног места појављује се потреба за поделом првог ешелона штаба за једновремени рад на старом и новом командном месту.

Карактер планинског земљишта непосредно утиче и на неке организационо-техничке проблеме везе. Тако, на пример, снабдевање јединица за везу и транспортовање средстава и материјала за везу мора се благовремено прилагодити условима планинског земљишта и годишњем добу. За пренос тежих и кабастих средстава везе користе се брдска товарна грла (која могу носити највише 80 до 85 кг корисног терета) уместо превозних средстава, док се лакша средства подешавају за преношење људском снагом. За транспортовање средстава везе зими припремају се саонице са коњском вучом, чамци за вучу по снегу или скије са сандуцима који су подешени за поковање апаратуре и кабла. За транспортовање осетљиве апаратуре, нарочито радиостаница, израђују се специјални сандуци или рамови на самарима са уређајима за амортизовање потреса. Зими се такође предузимају мере за чување акумулатора и апаратуре од замрзавања, промене температуре и влаге и припремају скије, санке и друга средства за курире. Да би се обезбедио рад радиосредстава, мора се поклонити нарочита пажња уредном снабдевању изворима струје.

Као што се види, вештом и благовременом организацијом везе треба обезбедити командовање јединицама у свим видовима борбе. То је несумњиво тежак задатак и у нормалним приликама, а поготову при извођењу напада у планинама где често пута може да дође до краћих, дужих или трајних прекида материјалне везе. У таквим околностима, значај идејне везе, неоспорно долази до највећег изражаја. Јединство мисли, тежњи, воље и осећаја, које треба да прожима све наше старешине и војнике и које треба непрекидно развијати и неговати, биће сигурна гаранција за успешно извршење постављених задатака, без обзира на све препреке. Ту највише долази до изражаја она стваралачка и свесна иницијатива, која се тако видно испољавала у току читавог нашег Народноослободилачког рата.

На основи изнетих главних особености напада и проблема командовања у нападу стрелачке дивизије на планинском земљишту, поред осталих, служби везе се постављају још и следећи захтеви:

- обезбеђење сигурне и непрекидне везе са јединицама које дејствују одвојено једна од друге;
- обезбеђење везе садејства између јединица које дејствују ван ватрене везе;
- обезбеђење осе везе и појединих праваца одговарајућим средствима везе за цео ток напада, пошто је маневровање средствима везе у току борбе отежано;
- прилагођавање система веза конкретним условима борбене ситуације, задацима јединица и условима управљања трупима;
- знатно већа умешност и напрезање у циљу обезбеђења веза и под најтежим земљишним условима;
- већа извежбаност бораца и старешина и њихово привикавање на планинске услове извођењем практичних вежби на планинском земљишту.

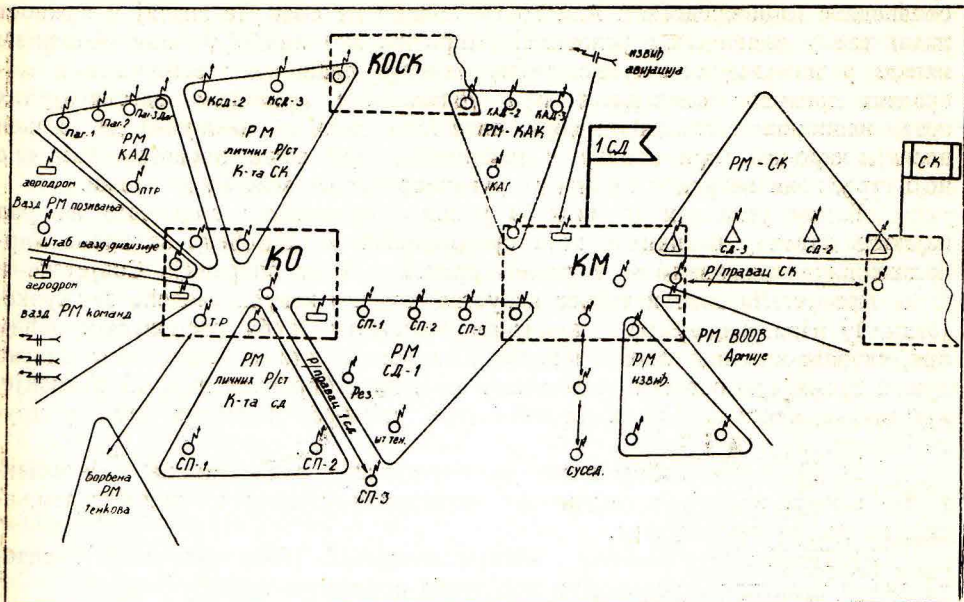
Организација радиовеза (шема бр. 1)

За организацију радиовеза у нападу у планинама углавном важе иста начела као и при нападу на маневарском земљишту. И у нападу у планини радиовеза има задатак да обезбеди везе са претпостављеним командантом и штабом, са потчињеним јединицама, садејствујућим јединицама, суседима и јединицама које извршавају нарочите задатке.

Међушим, планинско земљиште — својом испресецаношћу (рељефом), великим висинским разликама, пошумљеношћу, геолошким саставом, климатским и атмосферским особинама — знатно утиче на рад радиосредстава, па према томе и на организацију радиовеза.

Изразити рељеф планинског земљишта, са упадљивим висинским разликама, оштрим и развијеним гребенима, стрмим странама и дубоким клисурама отежава, па чак и спречава распрострањавање електромагнетних таласа. Домет радиостаница смањује се у већој или мањој мери, тако да је понекад рад потпуно онемогућен или знатно отежан. Тај се утицај јаче испољава на рад ултракраткоталасних, него на рад краткоталасних радиостаница. Домет радиостаница знатно је краћи и у рударским пределима због упијајућег дејства руда.

ШЕМА ОРГАНИЗАЦИЈЕ РАДИО ВЕЗЕ У НАПАДУ НА БРДСКО ПЛАНИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ. (Варијант)

Шема бр. 1

Такви недостаци могу се донекле ублажити или отклонити ако се правилно изаберу погодна места за постављање радиостаница, као што су уздигнута и отворена места између којих нема надвишавајућег земљишта. Ако борбени разлози не дозвољавају да се крајње станице поставе на тако погодна места, онда се постављају међустанице, које служе као посредници за обављање саобраћаја између кореспондирајућих станица. Пошто и велики шумски комплекси у планинама смањују домет радиостаница (нарочито ултракраткоталасних), радиостанице треба постављати на пропланцима, просецима и надвишавајућим тачкама, одакле се њихов домет донекле повећава.

Док је рад на радио станицама у планинским пределима у току лета тежи него зими, због тога што честа електрична пражњења, олује и друге непогоде отежавају, а понекад и онемогућавају рад радиотелеграфиста, догле су услови за примопредају зими знатно повољнији (јер су такве сметње зими ређе него у летњем периоду). Рад радиостаница и могућност њиховог коришћења и у току зиме је знатно ограничен због ниске температуре у планинама, која омета рад радиотелеграфиста, због смрзавања појединих осетљивих делова апаратуре и квара радиостаница при наглим променама температуре. Међутим, те се незгоде донекле могу отклонити, ако се радиостанице смеће у слоништа.

Поред тога планинско земљиште отежава преносење и транспорт радиостаница, као и снабдевање изворима струје, те се и о томе мора водити рачуна.

Као што се види, у планинима има доста неповољних утицаја на иско-ришћавање радиосредстава. Али то ниуколико не смањује значај и важност радиовезе у планинским условима. Напротив, ако имамо у виду позитивне стране радиовезе уопште, негативне утицаје планинског земљишта и могућност њиховог отклањања или ублажавања применом одговарајућих организационих и техничких мера, онда ћемо доћи до закључка да је њен значај, нарочито при нападу у планинама, још више порастао, тим пре што су услови за рад и примену других средстава везе много тежи.

То су углавном најбитнији утицаји планинског земљишта на рад радиосредстава у планинама који су откривени и потврђени за време мирнодопских истраживања и у ратној пракси у току операција Совјетске и наше Армије. На основи таквог искуства можемо извући следеће закључке:

1) При нападу на планинском земљишту треба располагати већим бројем радиостаница због смањења њиховог домета с једне, због знатно дужих праваца и остојања појединих елемената борбеног поретка дивизије, командних места и КО и ограниченије употребе њихових веза с друге стране.

2) Правилан избор места за постављање радиостаница има изванредно велики значај за отклањање негативних утицаја планинског земљишта на рад радиосредстава.

3) Правилном решењу питања смештаја (нарочито зими), снабдевања и транспорта радиосредстава треба поклонити највећу пажњу.

4) Мирнодопске вежбе људства и старешина радиослужбе и навикавање на рад у планинама такође има веома велики значај.

Обзиром на напред наведене утицаје планинског земљишта на рад радиосредстава и карактер организације и извођења самог напада у планинама, организација радиовеза првенствено зависи од количине расположивих средстава, услова земљишта и задатка стрељачке дивизије. При томе је карактеристично да се стрељачка дивизија при нападу на планинском земљишту редовно ојачава радиосредствима, нарочито онда ако се налази на правцу главног удара.

Као и у нападу на маневарском земљишту радиовеза са штабом корпуса орджава се помоћу радиостанице, која улази у мрежу командовања корпуса или по засебном радиоправцу. Ако стрељачка дивизија напала на правцу главног удара, треба организовати још један канал радиовезе по радиоправцу помоћу радиостаница мале моћности.

Поред ових веза у корпусу се редовно организује и мрежа личних радиостаница команданта корпуса у коју улази и радиостаница команданта дивизије. Лична радиостаница команданта дивизије, као и на маневарском земљишту, увек прати команданта кад год излази на осматрачницу (поред пријемника или радиостанице која ради у мрежи дивизије). Међутим, при избору осматрачнице на планинском земљишту командант мора строго да води рачуна о могућностима рада своје личне радиостанице, зато што се у другим радиомрежама — и у случају неповољног размештаја радиостаница — може да обезбеди макар посредна радиовеза помоћу међустаница, док се у мрежи личних радиостаница мора обезбедити непосредна веза.

Радиовеза са суседима нормално се остварује у мрежи командовања корпуса као и на маневарском земљишту. Међутим, у планинским условима,

нарочито због велике ширине фронта напада, појављују се велике тешкоће у остваривању такве везе. Да би се тешкоће отклониле могу се постављати међустанице, али то изазива већи утрошак радиосредстава. Зато се у таквим условима веза може обезбедити по радиоправцима, макар и са међустаницама, јер би међустанице у радиомрежи оптерећивале рад у тој мрежи.

Треба имати у виду да се веза са суседима у нападу на планинском земљишту може одржавати готово искључиво радиосредствима. Зато, кад год је могуће, стрељачка дивизија организује засебан радиоправац са суседном дивизијом суседног корпуса.

Радиовеза са штабовима стрељачких пукова организује се као и на маневарском земљишту у радиомрежи стрељачке дивизије зато што се радом у мрежи обезбеђује не само командовање, него и веза садејства пукова по фронту. Међутим, при таквој организацији радиовезе, и у овом случају, потребна је знатно већа брига око правилног избора места за радиостанице у односу на све кореспондирајуће станице, него на маневарском земљишту.

Мрежа личних радиостаница за везу команданта стрељачке дивизије са командантима стрељачких пукова има много већи значај него на маневарском земљишту. Зато се она увек организује кад год има радиосредстава.

Радиовеза садејства углавном се организује као и у нападу на маневарском земљишту, само што су услови за организацију на планинском земљишту знатно тежи. Због ограничене примене других средстава везе, због већег значаја радиовеза и карактера дејства јединица при нападу у планинама, чешће него на маневарском земљишту, треба организовати посебну радиомрежу садејства стрељачке дивизије у коју улазе радиостанице стрељачких пукова и дивизиске резерве.

Радиовеза са артиљеријом, другим ешеленом и резервом организује се као и у нормалним условима.

Ако нема довољно радиосредстава, онда се првенствено обезбеђује радиовезом најважнији правац на рачун оних праваца на којима се веза може остварити другим средствима.

Као и на маневарском земљишту за везу са извиђачким органима образује се посебна радиомрежа или правац, који се образује од радиостанице извиђачке чете.

Радиомрежа садејства успоставља се као и у нормалним околностима (са тенковима и авијацијом).

Ако јуришна авијација подржава у нападу стрељачку дивизију, онда се радиовеза одржава преко радиостанице претставника авијације.

Ако претставник авијације није упућен у штаб стрељачке дивизије, онда се на КМ дивизије поставља пријемник који ради на таласу авијације у ваздуху, док се позивање авијације врши преко штаба корпуса. Ако је јуришна авијација придата стрељачкој дивизији (што се може догодити при нападу на планинском земљишту), онда на КМ стрељачке дивизије долази командант придате јединице или његов заменик и одатле, са свог помоћног КМ, управља авијацијом у погледу извршења задатка и у погледу навођења авијације на циљеве. Он ради у две радиомреже — у радиомрежи командовања, која му служи за навођење авијације на циљеве и у радиомрежи позивања у којој има везу са претпостављеним и својим штабом и аеродромима јединица.

Као и на маневарском земљишту и у планини у нападу се издваја пријемник на КМ на таласу авијације у ваздуху за пријем извештаја извиђачке авијације.

Према свему напред изложеном, у погледу организације радиовеза у нападу на планинском земљишту, можемо извући сл.деће најважније закључке:

— радиовеза, и на планинском земљишту, остаје главно средство везе и добија нарочити значај у читавом систему веза;

— сигурност радиовезе постиже се применом радиоправаца и међу-станица због отежаног рада у радиомрежама;

— радиовеза има нарочити значај када, услед временских или других околности, откажу друга средства везе (ноћу, у магли, снежним вејавицама);

— радиовеза може да огарантује везу између штабова и свих јединица и у случају потпуне непроходности земљишта на појединим правцима;

— негативни утицаји планинског земљишта могу се отклонити одговарајућим организациским и техничким мерама.

Организација жичних веза (шема бр. 2)

И за организацију жичних веза у нападу на планинском земљишту углавном важе иста начела као и на маневарском земљишту. Међутим, на рад и примену жичних средстава знатно утиче и карактер планинског земљишта. Наиме, планинско земљиште утиче својим рељефом, наглим висинским разликама, великим нагибима, пошумљеношћу, испресецаношћу земљишта, оскудицом комуникација, тешком пролазношћу ван путева итд. Све то отежава и знатно успорава рад линиских одељења, смањује норме рада, отежава пренос материјала и средстава, па чак понекад и онемогућава изградњу жичних линија. Поред тога контрола и одржавање линија су врло тешки, како због таквог утицаја земљишта и непогода, тако и због могућности дејства непријатељских патрола и диверзантских група.

Рад на једножичним линијама на кршевитом и б.зводном земљишту врло је тежак, а често и немогућ, тако да се морају постављати линије са два проводника.

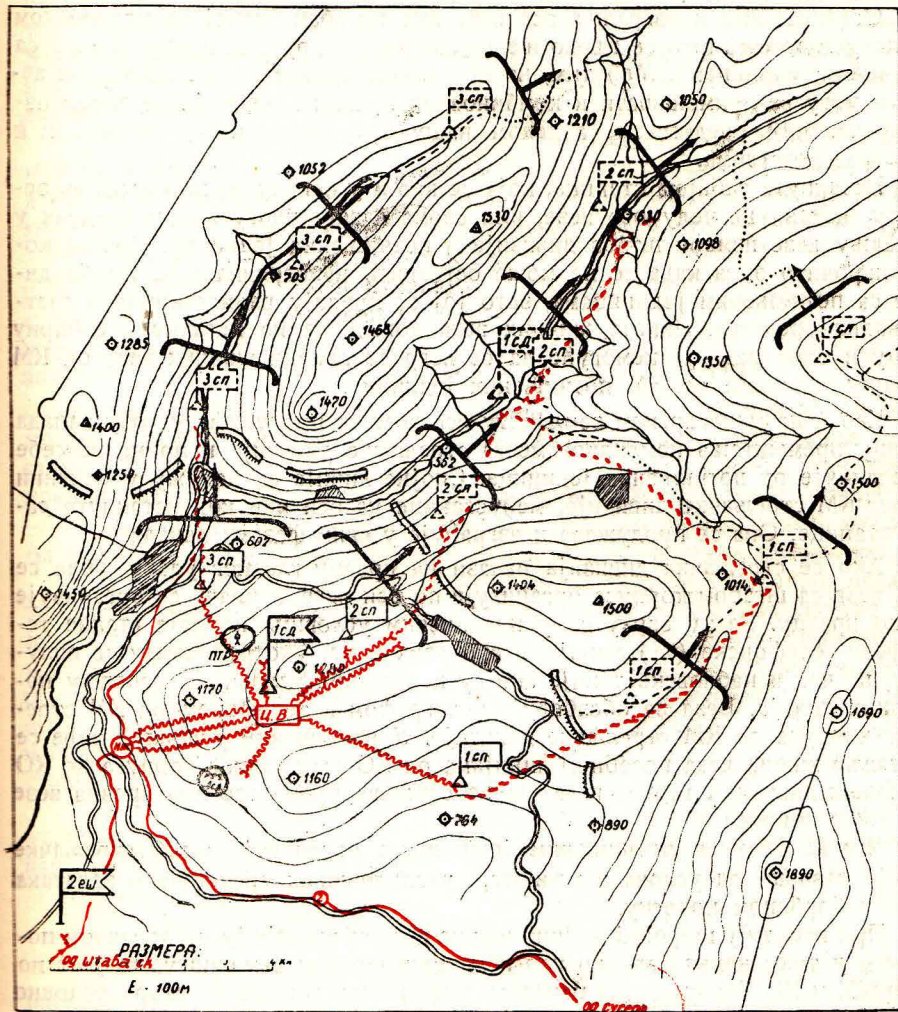
Услови организације рада и експлоатације жичних средстава у току зиме такође су тешки, јер се погоршава рад појединих делова телефона и централа због мразова и промена температуре.

Веће временске непогоде (олује, пљускови, бујице, наноси и слично) могу да изазову знатне поремећаје и рушења линија жичне везе, а честе магле, снежни сметови и ноћ могу такође да отежају или да онемогуће постављање линија.

Док се на маневарском земљишту предвиђа само 20—25% више кабла него што је отстојање између крајњих станица, дотле се у планинском земљишту тај проценат повећава на 30—50, па и на 100%, зависно од стрменитости страна, испресецаности земљишта и висинских разлика између станица.

Због велике ширине фронта напада стрељачке дивизије и растреситости борбеног поретка, као и због знатно већих потреба у средствима жичне везе на појединим правцима у планинском земљишту, немогуће је задовољити све јединице и све правце довољним количинама жичних средстава, већ само

оне којима су најнеопходнија. Па ипак потребе за жичним средствима понекад су веће на планинском него на маневарском земљишту, тако да ће се морати ојачавати. формациска средства нарочито оне стрељачке дивизије која се налази на правцу главног удара.

Сл. 2. — Шема организације жичних веза сд у нападу на планинском земљишту (варијант)

При организацији жичних веза на планинском земљишту мора се водити рачуна и о благовременом снабдевању жичним средствима и њиховом транспортовању.

Док се у нормалним условима жична веза увек организује по оси и правцима готово са свима потчињеним јединицама, суседима и средствима

ојачања, дотле се жична веза у нападу на планинском земљишту организује по оси и само по једном или два важнија правца, а понекад кад нема довољно жичних средстава, веза се организује само по оси.

Начин организације жичне везе првенствено зависи од расположивих средстава, земљишних услова и задатака јединица.

Организација и изградња осе везе има посебан значај на планинском земљишту због тога што се преко ње најлакше остварује телефонска веза са потчињеним јединицама. Међутим, на појединим правцима на планинском земљишту могу се примењивати и комбиновани правци везе, који се делом изграђују жичним средствима, а делом надовезују радиовезом, покретним и сигналним средствима.

Истакнута сабирна станица, која се као и у нападу на маневарском земљишту, налази на челу осе везе, има веома важну улогу као посредник у одржавању везе између штаба дивизије и потчињених јединица. Она се користи нарочито онда када се не може остварити непосредна веза штаба дивизије са потчињеним јединицама, зато јој се придају радиостаница и светлосигнална средства. Линије жичних веза доводе се на истакнуту сабирну станицу и онда када је немогуће да се изграде правци жичних веза од КМ стрељачке дивизије до КМ потчињених јединица.

Као и на маневарском земљишту оса везе се продужава у току напада у правцу премештања командног места стрељачке дивизије и прима на себе спојне линије од потчињених јединица. Спојне линије се подижу у близини следећег КМ стрељачке дивизије, међустанике на оси или код истакнуте сабирне станице. Она се продужава и изграђује у свим фазама напада.

Ако се стрељачка дивизија налази на правцу главног удара, онда се жична веза са штабом корпуса организује по оси везе, а иначе се организује само по правцу. За ту врху се у планинским условима користе сталне телеграфско-телефонске (тт) линије, а ако ових нема, употребљавају се полусталне, па чак и кабловске линије ако су неповољни услови за изградњу полусталних линија. Веза се обезбеђује телеграфом и телефоном од КМ стрељачког корпуса до КМ стрељачке дивизије. У планинским условима ређе се успоставља жична веза посебним линијама од КО стрељачког корпуса до КО стрељачких дивизија, већ се веза чешће одржава преко осе или правца везе стрељачког корпуса.

Жичне везе са потчињеним јединицама организује штаб стрељачке дивизије зависно од услова земљишта, расположивих средстава и задатака пукова у борбеном поретку.

При нападу у широкој долини жичне везе се изграђују на полазном положају и у току напада слично као и на маневарском земљишту, то јест по линији КМ и КО. Међутим, на изразито планинском земљишту скоро редовно се изграђују само правци, по линији КМ или по линији КО.

Са пуком на правцу главног удара редовно се успоставља жична веза по оси везе, а ређе и по правцу. Поред тога треба обезбедити жичну везу и са пуком који дејствује у тесном садејству са пуком на правцу главног удара, ако су повољни услови за изградњу жичне везе. Није неопходно да се изграђују правци жичне везе са јединицама које дејствују на одвојеним правцима и врше обухват или обилазак, нарочито онда ако су одвојене тешко пролазним земљиштем и ако се са њима може успоставити веза другим сред-

ствима. Исто тако не треба изграђивати посебне правце ни за оне јединице које наступају дуж осе (општа и ПТ резерва), пошто се оне могу укључивати на саму осу и међустанице.

Ако су земљишни услови повољни, правци везе се изграђују од КМ стрељачке дивизије ка КМ стрељачких пукова, а ако су неповољни, онда их треба изграђивати од КО стрељачке дивизије ка КМ стрељачких пукова. Међутим, у оба случаја је важно да се правци продуже и до КО стрељачких пукова, јер се на тај начин омогућава одржавање непосредне везе за командовање.

Када има довољно кабла, могу се поједини правци везе продужавати и у току напада везивањем спојних линија на осу везе и укидањем дотадашњих праваца. Ако се у току напада створе повољни услови, јединице које шотле нису имале жичну везу могу да поставе спојне линије на осу везе.

Ако у току напада не постоје услови за продужавање праваца везе, нити рокадних путева за прекрађивање праваца на осу, корисно је да се веза са стрељачким пуковима одржава преко линије жичне везе на полазном положају допуњавањем везе на томе правцу другим средствима, односно организовањем комбинованих праваца везе.

Иако је веза са суседима веома важна, она се у планинама врло тешко може остварити жичним средствима. Она се може остварити ако постоји стална рокадна тт линија. Због тога се веза са суседима обезбеђује преко КМ крилних пукова или обилазним правцем преко КМ стрељачког корпуса.

Жична веза са садејствујућим родовима војске организује се, зависно од услова земљишта, по истим начелима као и на маневарском земљишту.

Према томе при организацији жичних веза у нападу на планинском земљишту треба имати у виду да се жичне везе могу постављати само у ограниченом обиму, на најважнијим правцима због тога што планинско земљиште изазива знатно већи утросак линиског материјала и жичних средстава уопште, што се жичне везе знатно спорије подижу, теже одржавају и контролишу, што су знатно осетљивије него на маневарском земљишту и што би подизање жичних веза у већем обиму захтевало велико појачавање формациских средстава везе.

Па ипак и поред ограниченије примене жичних веза у планинским условима, оне ништа не губе од свог значаја који имају при нападу на маневарском земљишту.

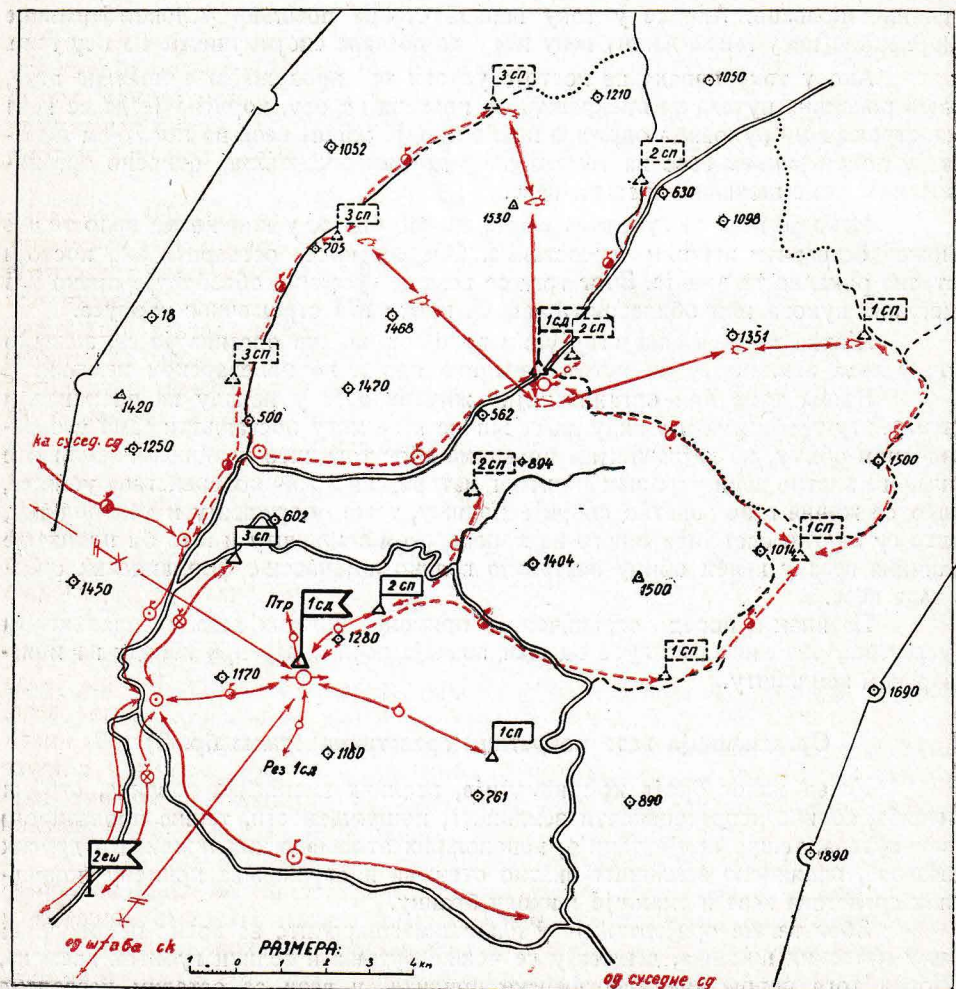
Организација везе покретним средствима (шема бр. 3)

Услед малог броја комуникација, великих висинских разлика, стрмих нагиба, велике испресецаности земљишта, пошумљености, тешке пролазности ван путева, тешке оријентације, неповољних атмосферских прилика и других незгода, планинско земљиште знатно отежава и ограничава примену покретних средстава везе и смањује њихову брзину.

Због тешке оријентације у планинама, нарочито за време неповољних атмосферских прилика, дешавају се чешћа лутања и велики губитак времена. Поред тога неповољне атмосферске прилике, у вези са осталим незгодама у планини, могу и потпуно да онемогуће употребу појединих средстава везе, а нарочито оних на превозним средствима.

Официри за везу на коњима (а кад је могуће и на осталим превозним средствима), курири пешаци и курири коњаници имају веома велики значај и свестрану примену, нарочито у нападу на планинском земљишту.

У нашем Народнослободилачком рату курири су одиграли изузетно важну улогу и поред свих објективних тешкоћа које испољава планинско земљиште. Наше сопствено искуство је показало да курир пешак може да савлада беспутно, па чак и теже планинско земљиште, да наше курире нису могле омести никакве препреке у извршењу постављених задатака у одређеном року и да су показали изванредну сналажљивост и умешност у брзом

Сл. 3. — Шема курирских и оптичких веза сд у нападу на брдско-планинском земљишту (варијант)

проналажењу јединица, штабова или лица којима су били упућени, чак и онда када нису имали бусоле ни карте.

Курири пешаци, који су прекаљени у борби, јаког морала, окретни и снажљиви, као што су били наши курири остаће и даље, и поред своје спорости, незаменљиво и најсигурније средство везе у планинама (нарочито у нижим јединицама), јер су они, у односу на остала средства везе, најмање осетљиви према свима негативним утицајима планинског земљишта.

Веза покретним средствима организује се слично као и на маневарском земљишту, то јест по оси и правцима ка потчињеним и садејствујућим јединицама. Али због великих отстојања, ретких путева и стаза, тешких теренских услова и различите борбене ситуације, врши се комбинација више различитих покретних средстава и успостављају међустанице. Овај комбиновани начин је карактеристичан по томе што се не само на оси, него и на другим правцима постављају међустанице, а правци комбинују употребом разних курирских, па и других средстава везе (на пример, на једном правцу где је добар пут користи се курир на мотоциклу, на другом делу курир пешак, или на једном делу телефонска линија, на другом делу курир коњаник и томе слично).

Ако се примени систем по оси и правцима онда се веза КМ стрељачке дивизије са потчињеним и садејствујућим јединицама одржава преко истакнуте и главне сабирне станице на оси везе. Правци везе покретним средствима организују се првенствено са оним јединицама са којима је отежана или онемогућена жична веза. Која ће се врста покретних средстава везе одредити зависи од карактера земљишта и стања путева. За везу са штабом корпуса, суседима и јединицама које су одвојене непроходним земљиштем врло се често употребљавају авиони за везу или борбени авиони, а на добрим путевима аутомобили, мотоцикли и бицикли.

За преношење основних наређења од штаба стрељачке дивизије ка потчињеним јединицама и борбених извештаја потчињених јединица ка претпостављеном штабу првенствено се користе официри за везу, најчешће на коњима. Официри за везу из претпостављене команде упућују се врло често у оне јединице које дејствују на одвојеним правцима, када је одржавање везе са њима веома тешко другим средствима.

Према томе покретна средства везе имају далеко већи значај и примену у нападу на планинском него на маневарском земљишту. Истина је да су ова средства знатно спорија не само у односу на остала средства везе, него и у односу на покретна средства у нормалним прилакама, али треба имати у виду с једне стране да се и напад у планинама спорије развија и с друге стране да су покретна средства, а нарочито курири пешке и на коњима, најсигурније средство везе и често пута једино које је у стању да изврши свој задатак и под најтежим околностима.

Због карактера самог напада и развијања дејстава по одвојеним правцима официри за везу имају изузетно велики значај, зато што команданти преко њих могу да утичу на ток борбе потчињених јединица.

Према томе, организацији везе покретним средствима у нападу на планинском земљишту, треба поклонити најозбиљнију пажњу и извршити најсавеснији избор највештијег и најпоузданијег људства за ову службу.

Организација светло-сигналних веза

Планинско земљиште двојако утиче на рад и примену светло-сигналних средстава везе, за разлику од његовог готово искључиво негативног утицаја на рад и примену осталих средстава везе. С једне стране, планинско пошумљено земљиште и честе неповољне прилике које владају у планинама (облачно време, киша, магла, вејавица и сл.) ометају рад и ограничавају примену светло-сигналних средстава, а с друге стране, сами рељеф и облик планинског земљишта, са великим бројем и на разним местима распоређених надвишавајућих тачака, знатно олакшава њихов рад и омогућава одржавање везе између кореспондирајућих станица које су раздвојене и највећим препрекама, где би примена других средстава везе била веома тешка или немогућа.

Оптички апарати са вештачким светлом могу се корисно употребити за одржавање везе у планинама, јер оптичка сигнализација може врло добро да замени и допуни радиосигнализацију.

Примена оптичких средстава у планини је веома корисна због тога што је тешко обезбедити довољно радиосредстава за успостављање више канала радиовезе, што оптичке везе најбоље допуњују радиовезу у планинским условима (применом кратких сигнала), што су оптичка средства једноставна за руковање, и релативно јефтина за израду и проста по конструкцији и што је њихова примена могућа на сваком земљишту, и тамо где се не могу да примене жична, па чак ни покретна средства.

Организација светло-сигналних веза у нападу у планини врши се углавном по истим начелима као и на маневарском земљишту, само са више методичности и пажње.

Светло-сигнална средства употребљавају се на свима правцима без обзира на постојање везе са другим средствима. Приликом организације везе овим средствима треба развити довољно разгранату мрежу крајњих и међу-станица, водећи рачуна о избору најповољнијих места за њихово постављање.

На појединим правцима веза се може организовати непосредно, са међустанцима и комбинованим начином различитих светло-сигналних средстава.

Организација везе оптичким средствима врши се на исти начин као и код радиовеза по правцима и у мрежама.

Као и на маневарском земљишту светло-сигнална средства користе се за везу командовања, а нарочито за везу садејства, само што та веза при нападу у планини добија још већи значај, због ограниченије примене других средстава.

Због ограничене видљивости, услед негативног утицаја атмосферских прилика у планинама, никада се не треба ослонити на неком правцу, нарочито за дуже време, само на светло-сигнална средства, већ их комбиновати са другим средствима везе.

Светло-сигнална станица, која се размешта у рејону КО, служи за давање и примање сигнала. Она се поставља на узвишеним тачкама, али тако да је прикривена од непријатељског осматрања, да не би открила место КО.

Везе штаба стрељачке дивизије и авиона за везу одржавају се преко авиосигналне станице која се распоређује у близини КМ стрељачке дивизије. Авиосигнална станица треба да буде тако постављена да омогућава рад

са сигналним платнима и постављање уређаја за дизање извештаја и наређења са земље.

Као што се види светло-сигнална средства у планини имају далеко већи значај него на маневарском земљишту због тога што она недопуњују, а често и замењују многа друга средства везе, искоришћавајући оне елементе планинског земљишта који негативно утичу на рад и примену осталих средстава. Због тога је неопходно да се при нападу на планинском земљишту изврши најсавеснија организација веза светло-сигналним средствима.

Служба обавештавања

Служба обавештавања, поред осталог, зависи највише од тога како је организована веза уопште. Пошто су услови за осматрање и одржавање везе у планини знатно отежани, служби обавештавања треба поклонити још већу пажњу.

Осматрачке станице службе ВООВ постављају се на највишим тачкама и гребенима, на растојању 4—6 км.

Главна осматрачка станица стрељачке дивизије размешта се на таквом месту одакле може да врши службу осматрања, прима сигнале од осталих осматрачких станица и на најбржи начин преноси обавештења.

Због тешких услова за осматрање са земаљских осматрачких станица, неповољних услова за обавештавање и коришћење разних средстава везе у планинама, организују се специјалне осматрачке станице у ваздуху (авионима). Појединим авионима дају се рејони за осматрање полупречника 5—10 км. Ове станице користе димне и светлеће ракете и радио у радиомрежи обавештавања, зато се на КМ стрељачке дивизије издваја пријемник на таласу радиомреже обавештавања.

Земаљске станице ВООВ у планинама најчешће користе за обавештавање светло-сигнална средства (ракете, димне кутије, светлећа зрна), а на појединим правцима и друга средства везе (радио, телефон, оптичка средства) која су намењена за потребе командовања и садејства.

Према томе и овој служби треба поклонити појачану пажњу при нападу у планинама.

Закључак

Као што се види у нападу стрељачке дивизије примењују се у мањој или већој мери иста средства везе као и у нападу на маневарском земљишту, само што су услови за организацију веза и командовање знатно тежи и сложенији.

Радиовеза је остала основно и незаменљиво средство везе за командовање као и у нападу на маневарском земљишту, али са још изразитијим значајем.

Жична средства такође су једно од главних средстава везе и у нападу на планинском земљишту, али са ограничењем применом него у нападу на маневарском земљишту. Коришћење сталних телеграфско-телефонских линија у планини има још већи значај због тешких услова за подизање полусталних и кабловских линија.

Покретна средства, нарочито официри за везу и курири пешке, на коњима и осталим превозним средствима имају далеко већи знаћај и примену у нападу на планинском земљишту, него у нормалним условима.

Светло-сигнална средства имају већи значај и примену. Она су готово једина средства везе која могу да искористе поједине особине планинског земљишта.

Утрошак средстава везе у нападу на планинском земљишту знатно је већи, а време за успостављање везе знатно дуже тако да се с једне стране намеће неопходна потреба за ојачавањем формациских средстава за везу стрелачке дивизије и за одређивањем довољно јаке резерве средстава везе, а с друге стране за сталним и систематским увежбавањем старешина и људства јединица за везу у планинским условима.

Поред различитих средстава везе идејна веза има нарочити значај у свима борбеним дејствима у планини, а нарочито у нападу, јер је основни услов за успех операција уопште, а особито у планини, правилно схватање идеје напада претпостављеног команданта. Потпуно саживљавање са свима детаљима планиране операције и основне идеје за извршење постављеног задатка, расветљавање свих питања организације садејства и, најзад, јединствено гледање свих старешина, гарантује извршење постављеног задатка, чак и при отказивању свих техничких средстава везе.

У нашем Народноослободилачком рату идејна веза, која је невидљивим нитима тако тесно спајала и стапала наше команде, штабове, старешине и борце, који су дејствовали на несразмерно већим отстојањима, него што је био домашај расположивих техничких средстава везе, била је изразитија и конструктивнија него ма где, и у пракси показала своју неоспориву важност и виталност.
